

Anna Hrycaj

INSTITUT PRAWA UPADŁOŚCIOWEGO
I RESTRUKTURYZACYJNEGO
ORAZ BADAŃ NAD NIEWYŁĄCENIEM

Przebieg postępowania ze skargi pauliańskiej w przypadku ogłoszenia upadłości wierzyciela, osoby trzeciej albo dłużnika

30.11.2018

Bezskuteczność czynności prawnej dłużnika dokonanej
z pokrzywdzeniem wierzycieli - Konferencja

Uczelnia Łazarskiego w Warszawie

Pojęcia

Dłużnik, który dokonał zaskarżonej czynności

Wierzyciel - powód w postępowaniu ze skargi pauliańskiej

Osoba trzecia - pozwany w postępowaniu ze skargi pauliańskiej

INSTYTUT PRAWA UPADŁOŚCIOWEGO
I RESTRUKTURYZACYJNEGO

DRAGI BADAŃ I NAUKI PRAWNEJ I EKONOMICZNEJ

Ogłoszenie upadłości dłużnika

Zmiana podmiotowa

- ▶ Art. 133. 1. Syndyk **może** wstąpić w miejsce powoda w sprawie wszczętej przez wierzyciela, który zaskarżył czynności upadłego.

Zmiana podmiotowa

- ▶ Czy zmiana podmiotowa procesu ze skargi pauliańskiej jest fakultatywna czy obligatoryjna?
- ▶ W jakim trybie syndyk wstępuje do postępowania?
- ▶ W czyim imieniu i na czyją rzecz działa syndyk?

Charakter zmiany podmiotowej

- ▶ Zmiana fakultatywna

Tryb zmiany

- ▶ Czy postępowanie należy zawiesić? (tzw. następstwo *mortis causae*)
- ▶ Czy syndyk wstępuje do postępowania bez jego zawieszania (tzw. następstwo *inter vivos*) - np. art. 192 pkt 3 k.p.c., art. 196 k.p.c.

Skutki zawieszenia postępowania

- ▶ Art. 179.
- ▶ **§ 2. /.../ żadne terminy nie bieżą i zaczynają biec dopiero od początku z chwilą podjęcia postępowania. Terminy sądowe należy w miarę potrzeby wyznaczać na nowo.**

Przed 1 stycznia 2016r.

- ▶ Art. 174. § 1. Sąd zawiesza postępowanie z urzędu:
- ▶ 4) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości i ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu, a **strona** pozbawiona została prawa zarządu masą upadłości, albo ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku **strony**.

Przed 1 stycznia 2016r.

- ▶ Dariusz Chrapoński, Komentarz do art.133 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze
- ▶ „W przypadku ogłoszenia upadłości bowiem nie można zawiesić postępowania ze skargi pauliańskiej na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., gdyż przepis ten reguluje wpływ ogłoszenia upadłości **jednej ze stron** tego postępowania na postępowania cywilne toczące się z jego udziałem.”

PO 1 STYCZNIA 2016r.

- ▶ Art. 174. § 1. Sąd zawiesza postępowanie z urzędu:
 - ▶ 4) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości /.../ i ogłoszono upadłość /.../;
 - ▶ 5) jeżeli ustanowiono zarządcę przymusowego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości /.../ a postępowanie dotyczy majątku objętego zabezpieczeniem.

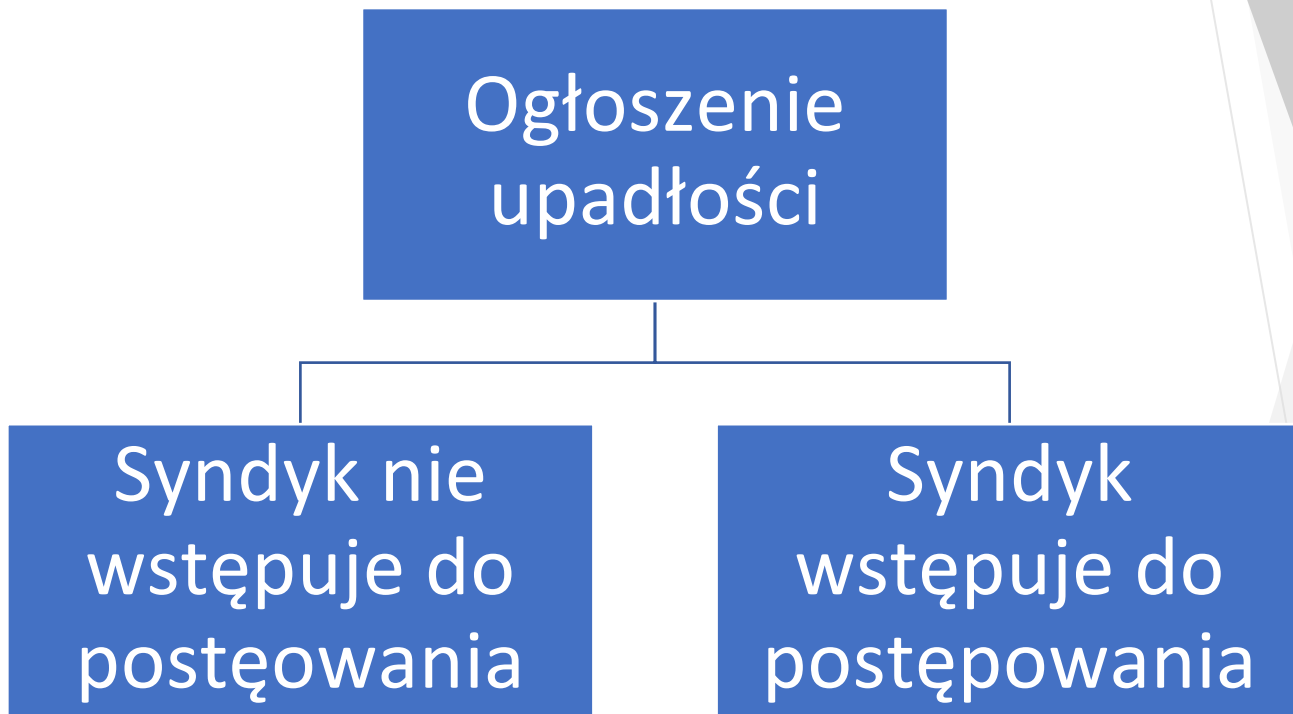
- ▶ **Nie ma odniesienia do pojęcia „strony”**

PO 1 STYCZNIA 2016r.

- ▶ Sąd nie zawiesza postępowania z powództwa wierzyciela
- ▶ Sąd nie wzywa syndyka do udziału w sprawie bo wstąpienie do postępowania ma charakter fakultatywny

Zmiana podmiotowa

Syndyk nie wstępuje do postępowania

- ▶ Pogląd nr 1
- ▶ Jeżeli syndyk, zarządca lub nadzorca nie wstąpi do toczącego się postępowania, sąd powinien oddalić powództwo wierzyciela ze względu na utratę przez niego legitymacji procesowej. Oddalenie powództwa nie tamuje możliwości wystąpienia przez syndyka, zarządcę lub nadzorcę sądowego w czasie późniejszym z analogicznym roszczeniem na podstawie art. 132, gdyż nie zachodzi w tym przypadku powaga rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Syndyk nie wstępuje do postępowania

- ▶ Pogląd nr 2
- ▶ Wyrażany jest też pogląd, że w takiej sytuacji postępowanie może się toczyć z udziałem wierzyciela (A. Jakubecki, w: A. Jakubecki, F. Zedler, Prawo..., Kraków 2006, s. 410 i n. oraz powołana tam literatura), a jeżeli otrzyma od osoby trzeciej świadczenie, to powinien je przekazać do masy upadłości.

Syndyk nie wstępuje do postępowania

- ▶ Konkluzja:
- ▶ Wierzyciel nie traci legitymacji czynnej na skutek ogłoszenia upadłości dłużnika

Syndyk wstępuje do postępowania

- ▶ Skutki dla wierzyciela:
- ▶ A) Przestaje być stroną procesu
- ▶ Z jakim momentem? Chwila skutecznego złożenia pisma procesowego (nadania na poczcie)
- ▶ Koszty
- ▶ Art. 133. 2. Z odzyskanej części majątku syndyk zwraca wierzycielowi poniesione przez niego koszty procesu.
- ▶ Dlaczego z odzyskanej części majątku a nie z zasądzonych kosztów?

Skutek dla upadłego

- ▶ Jeżeli pozwanym był również upadły postępowanie wobec upadłego umarza się po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości.
- ▶ Czy w postępowaniu ze skargi pauliańskiej pozywa się dłużnika?

Wstąpienie syndyka do kilku postępowań z powództw różnych wierzycieli

- ▶ Umorzyć czy połączyć do wspólnego rozpoznania?

Skutek dla treści roszczenia procesowego

- ▶ 12 maja 2016r. Dłużnik sprzedał nieruchomość za cenę rażąco nieekwiwalentną.
- ▶ 18 marca 2017. został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika
- ▶ 20 maja 2018r. sąd ogłosił upadłość.

Skutek dla treści roszczenia procesowego

- ▶ Wierzyciel pozwał osobę trzecią o uznanie, że czynność sprzedaży nieruchomości jest bezskuteczna wobec wierzyciela
- ▶ Po ogłoszeniu upadłości do postępowania wstąpił syndyk
- ▶ Syndyk zmienił roszczenie i wniósł o uznanie, na podstawie art. 527 § 1 k.c., że czynność sprzedaży nieruchomości jest bezskuteczna wobec masy upadłości.

Skutek dla treści roszczenia procesowego

- ▶ Konieczność zmiany roszczenia?

Bezskuteczność

- ▶ Bezskuteczność ze skargi pauliańskiej
- ▶ Bezskuteczność na podstawie przepisów Prawa upadłościowego

Bezskuteczność na podstawie skargi pauliańskiej

- ▶ Art. 527. § 1. Gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może **żądać uznania** tej czynności **za bezskuteczną** w stosunku **do niego**, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

Bezskuteczność według Prawa upadłościowego

- ▶ Art. 127. 1. **Bezskuteczne** w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej.

Zmiana żądania?

- ▶ wyrok SA w Warszawie z dnia 20 maja 2015r., VI ACa 827/14
- ▶ LEX nr 1770880
- ▶
- ▶ Regulację art. 127 ust. 1-3 p.u.n. cechuje zasadnicza odrębność od skargi pauliańskiej, uregulowanej w k.c.
- ▶ Redakcja art. 127 ust. 1 p.u.n. jednoznacznie wskazuje, że bezskuteczność czynności prawnej następuje **z mocy prawa**, a ewentualny wyrok sądu stwierdzający taką bezskuteczność ma charakter orzeczenia deklaratoryjnego.
- ▶ Bezskuteczność ex lege czynności prawnych bądź zapłaty wymienionych w art. 127 ust. 1-3 p.u.n., nie wymaga podjęcia przez syndyka żadnych działań procesowych zmierzających do stwierdzenia bezskuteczności czynności prawnej.
- ▶ Uwzględnienie powództwa wytoczonego w tym trybie wymagałoby zatem wylegitymowania się przez powoda interesem prawnym w rozumieniu art. 189 k.p.c. w uzyskaniu wyroku ustalającego.

Zmiana żądania

- ▶ wyrok SN z 26 listopada 1999r., III CKN 464/98
- ▶ Jeśli istnieją podstawy do stwierdzenia bezskuteczności z mocy prawa **nie można** wydać orzeczenia konstytucyjnego.

Zmiana żądania

- ▶ wyrok SA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2013r., I ACa 1245/11, LEX nr 1375885
- ▶
- ▶ Artykuł 127 ust. 1 p.u.n., statuuje bezskuteczność czynności prawnych pod tytułem darmym względem masy upadłości z mocy samego prawa (ex lege). I
- ▶ nnymi słowy w odniesieniu do takich czynności nie zachodzi potrzeba ich ubezskutecznienia.
- ▶ Konsekwencją powyższego jest to, że w przypadku, **gdy zachodzą podstawy do uznania bezskuteczności z mocy prawa, nie można wydać orzeczenia konstytutywnego opartego na przepisach o skardze pauliańskiej** (art. 527 i n. k.c.). Nie jest bowiem możliwe ubezskutecznienie na mocy wyroku sądowego czynności, która jest już bezskuteczna z mocy samego prawa.

Skutek bezskuteczności

- ▶ Art. 134. 1. Jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a jeżeli przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości wpląca się równowartość w pieniądzu.

Skutek bezskuteczności

- ▶ Za zgodą sędziego-komisarza druga strona czynności może zwolnić się z obowiązku przekazania do masy upadłości tego, co wskutek tej czynności z majątku upadłego ubyło, **przez zapłatę różnicy między wartością rynkową świadczenia dłużnika z dnia zawarcia umowy, a wartością świadczenia otrzymanego przez dłużnika.**
- ▶ Na postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, przysługuje zażalenie.

Skutek bezskuteczności

- ▶ 1a. Jeżeli osoba obowiązana do przekazania składników majątkowych do masy upadłości nie wykona swojego obowiązku na wezwanie syndyka, sędziego-komisarz wskazuje taką osobę lub takie osoby i określa zakres obowiązku każdej z nich. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie. Prawomocne postanowienie ma moc tytułu wykonawczego.

Skutek bezskuteczności

- ▶ 2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, świadczenie wzajemne osoby trzeciej zwraca się tej osobie, jeżeli znajduje się w masie upadłości oddzielnie od innego majątku lub o ile masa upadłości jest nim wzbogacona. Jeżeli świadczenie nie podlega zwrotowi, osoba trzecia może dochodzić wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

INSTYTUT PRAWA UPADŁOŚCIOWEGO
I RESTRUKTURYZACYJNEGO

DRAGI BADAŃ I ANALIZY W PRAWIE BANKRUPTWA

Ogłoszenie upadłości wierzyciela (powoda)

Skutek ogłoszenia upadłości wierzyciela

- ▶ Sprawa z powództwa wierzyciela o uznanie czynności za bezskuteczną po ogłoszeniu upadłości wierzyciela dotyczy masy upadłości wierzyciela
- ▶ **Zawieszenie postępowania**
- ▶ Art. 144. 1. Po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe, administracyjne lub sądownoadministracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka albo przeciwko niemu.
- ▶ 2. Postępowania, o których mowa w ust. 1, syndyk prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym.
- ▶ Art. 174. § 1. Sąd zawiesza postępowanie z urzędu:
- ▶ 4) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości /.../ i ogłoszono upadłość /.../;

Skutek ogłoszenia upadłości wierzyciela

- ▶ Art. 180. § 1. Sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności:
 - ▶ 5) w przypadku:
 - ▶ b) ogłoszenia upadłości strony lub wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego, z wyjątkiem określonym w art. 145 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 233 i 978) - z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję syndyka,

Ogłoszenie upadłości osoby trzeciej (pозwanego)

Skutek ogłoszenia upadłości osoby trzeciej

- ▶ Właścicielem rzeczy, której dotyczyła czynność prawna (potencjalnie bezskuteczna) jest osoba trzecia. Oznacza to, że ta rzecz wchodzi w skład masy upadłości upadłej osoby trzeciej
- ▶ Sprawa przeciwko osobie trzeciej o uznanie czynności za bezskuteczną po ogłoszeniu upadłości osoby trzeciej dotyczy masy upadłości osoby trzeciej
- ▶ **Zawieszenie postępowania**
- ▶ Art. 144. 1. Po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe, administracyjne lub sądownoadministracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka albo przeciwko niemu.
- ▶ 2. Postępowania, o których mowa w ust. 1, syndyk prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym.
- ▶ Art. 174. § 1. Sąd zawiesza postępowanie z urzędu:
- ▶ 4) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości /.../ i ogłoszono upadłość /.../;

Skutek ogłoszenia upadłości osoby trzeciej

- ▶ Art. 180. § 1. Sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności:
 - ▶ 5) w przypadku:
 - ▶ b) ogłoszenia upadłości strony lub wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego, z wyjątkiem określonym w art. 145 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 233 i 978) - z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję syndyka,

Skutek ogłoszenia upadłości osoby trzeciej

- ▶ Czy roszczenie ze skargi paulińskiej należy zgłosić do masy upadłości celem ujęcia na liście wierzytelności?
- ▶ Analiza art. 236 p.u.
- ▶ Czy roszczenie ze skargi paulińskiej należy zgłosić w trybie art. 51 ust. 1 pkt 5 p.u.?

INSTYTUT PRAWA UPADŁOŚCIOWEGO
I RESTRUKTURYZACYJNEGO

ORGANIZACJA NAUCZNA I BADAWCZA

Dziękuję za uwagę